

4. Копитець Н.Г. Особливості функціонування оптових продовольчих ринків у зарубіжних країнах / Н.Г. Копитець // Науковий вісник НАУ. – 2007. – Вип. 110, ч. 1. – С. 130–134.
5. Федорчук О.М. Щодо функціонування оптових ринків сільськогосподарської продукції / О.М. Федорчук // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2008. – № 2. – С. 70–75.
6. Ціни, витрати, прибутки агровиробництва та інфраструктура продовольчих ринків України / За ред. акад. О.М. Шпичака. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – 340 с.
7. Сільське господарство України. Статистичний збірник, 2011. – 385 с.

Современное состояние и проблемы сбыта продукции сельскохозяйственными предприятиями

И.Н. Паска

В статье рассматривается система сбыта продукции сельскохозяйственными предприятиями. Особое внимание уделяется использованию зарубежного опыта в совершенствовании сбытовой деятельности сельскохозяйственных предприятий.

Ключевые слова: сбыт, цена, продукция, сельскохозяйственные предприятия, оптовые рынки.

Current situation and problems of sales agricultural production

I. Paska

We consider the system of marketing agricultural enterprises. Particular attention is given to the use of foreign experience in improving sales of agricultural enterprises.

Key words: sales, price, production, farms, wholesale markets.

УДК 681.3:339.138

САВЧУК О.В., здобувач

Науковий керівник – **ЮХИМЕНКО П.І.**, д-р екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАСІННИЦЬКОЇ ГАЛУЗІ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР НА ВІТЧИЗНЯНОМУ РИНКУ

У статті проаналізовано стан насінницької галузі. Розглянуто залежності та силу впливу різноманітних факторів на виробництво насіння овочевих культур.

Ключові слова: кореляційний аналіз, ринок, насіння, рентабельність, коефіцієнт множинної детермінації, маркетинг.

Постановка проблеми. Хаотичний ринок овочевої продукції призводить до високих ризиків його учасників. Враховуючи те, що ринок насіння є похідним від ринку овочів, та використовуючи відповідну методологію, можна чітко прослідкувати та передбачити основні тенденції виробництва насіння овочевих культур та попит на них.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема насінництва овочевих культур приділялась увага таких вчених: Яровий Г.І., Кузьоменський О.В., Плужніков О.М. та ін. Але сучасна внутрішня та зовнішня політика держави щодо цієї галузі, потреба в забезпеченні населення якісною овочевою продукцією та інші фактори вимагають посилення уваги питанню формування попиту на насіння овочевих культур. В дослідженні використовувалися матеріали Державного комітету статистики України та Української державної насінневої інспекції [1].

Мета дослідження – дослідити ринок насіння овочевих культур. Розглянути залежність та ступінь взаємного впливу виробництва насіння овочевих культур та виробництво овочевої продукції. Проаналізувати стан насінницької галузі.

Методика дослідження. В роботі використані такі статистичні методи аналізу, як кореляція та множинна детермінація, графічний метод.

Результати дослідження та їх обговорення. Пропозиція овочів на внутрішньому ринку країни формується, в основному, за рахунок вітчизняного виробництва, яке сконцентроване переважно в господарствах населення, їхня частка в загальному обсязі виробництва становить 88,1% (2010 р.), сільськогосподарськими підприємствами відповідно виробляється 11,9% овочів □1□. При цьому у виробництві овочів намітилася тенденція до різкого зниження частки сільськогосподарських підприємств. Якщо в 1990 році на них припадало 69,4%, а на господарства населення – 30,6% площ посіву, то в 2003 році відповідно 13,7 і 86,3 %. За вказаний період валове виробництво овочів у суспільному секторі зменшилося з 73,1 до 12,7 %, а в приватному збільшилося з 26,9 до 87,5 % і надалі збільшується (рис. 1).

Тому зростання обсягів виробництва овочевої продукції в приватному секторі потребує використання різноманітних факторів впливу, наприклад, пошуку і впровадження нових форм заготі-

влі й торгівлі овочами, опрацювання технологій їх вирощування на малих площах посіву з урахуванням зональних особливостей окремих регіонів, забезпечення товаровиробників малогабаритною технікою і т.д.

Можна також помітити тенденцію приросту овочевої продукції в Україні за майже сталого використання посівних площ, і навіть їх скорочення. Так, у 2006 р. на площі 469 тис. га було вироблено 8058 тис. т овочів, за зменшення у 2009 р. площі на 18 тис. га одержано на 283 тис. т більше овочів.

У 2011 році спостерігається значне збільшення посівних площ, спричинене затвердженням концепції розвитку овочівництва та переробної промисловості до 2015 року. Аналіз 2011 року показує, що різке збільшення посівних площ не призвело до відповідного приросту виробництва овочів (рис. 2).

Це є наслідком того, що технологічні ресурси виробників залишилися на попередньому рівні. Збільшення урожайності та валового виробництва овочів відбувається, в основному, за рахунок застосування інноваційних технологій, а також впровадження високопродуктивних сортів і гібридів.

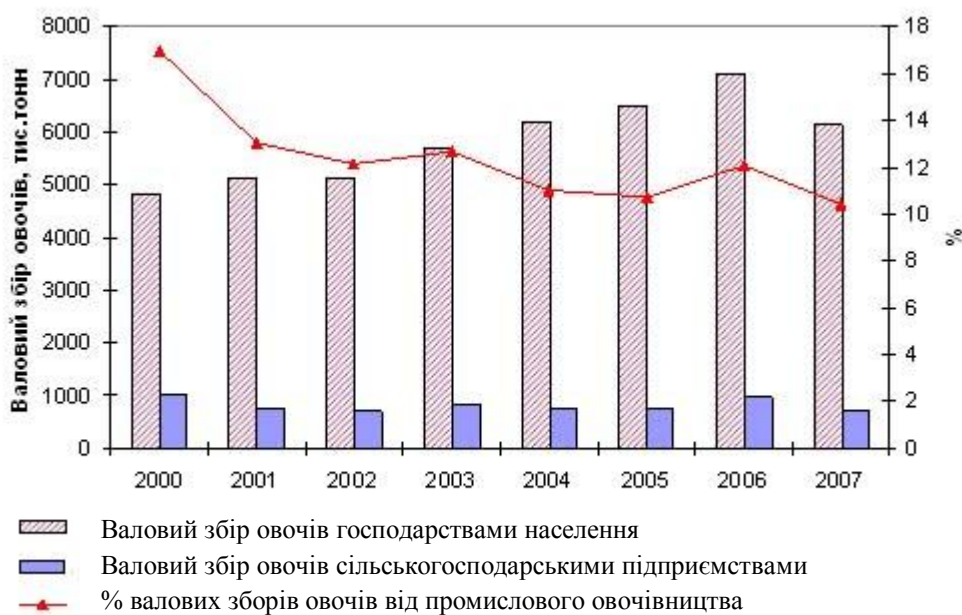

Рис. 1. Валовий збір овочів, тис. тонн

Насіння рослини є носієм її біологічних, генетичних і господарських ознак, а також основним гарантом урожайності. За рахунок сорту можна досягти збільшення урожаю на 20–30 відсотків, особливо в нинішніх перехідних умовах.

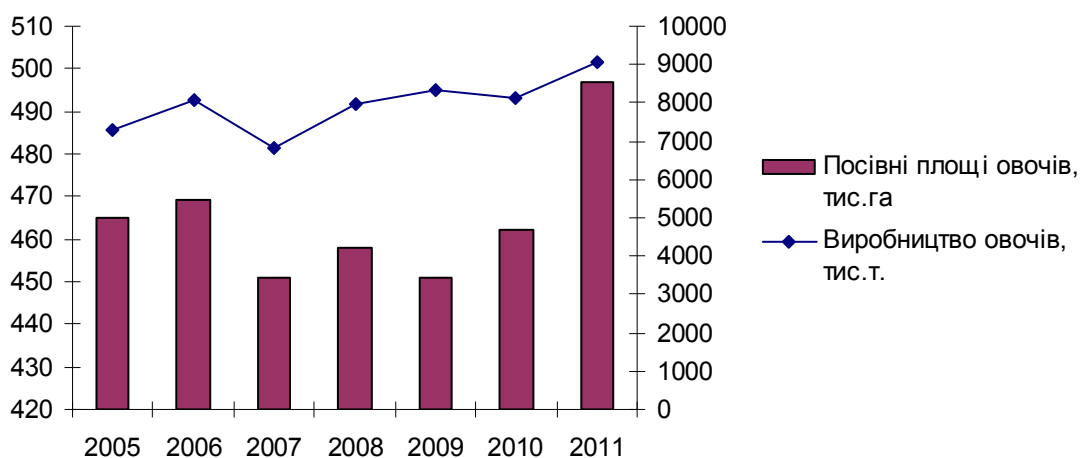

Рис. 2. Площі посіву та виробництво овочів у господарствах усіх типів

Ще одним важливим фактором, що спричиняє залучення до процесу виробництва овочів нових учасників, є досить високий рівень рентабельності.

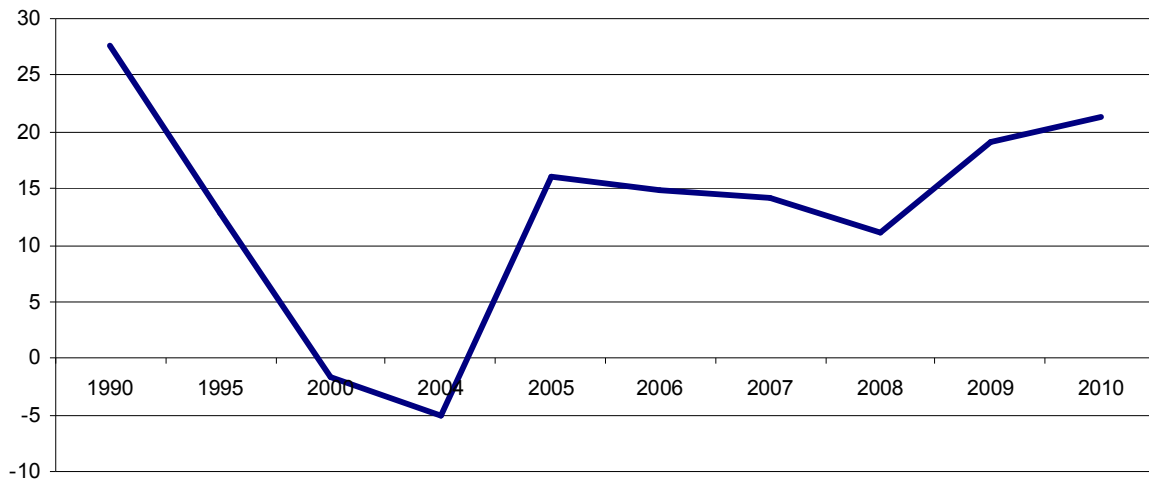

Рис. 3. Рівень рентабельності продукції овочівництва у сільськогосподарських підприємствах, (%)

Проведення кореляційного аналізу між виробництвом овочів та рентабельністю їх виробництва в попередньому році показує, що коефіцієнт кореляції дорівнює $R=0,56$ і вказує на існуючий відповідний зв'язок. Обрахувавши коефіцієнт множинної кореляції, можна визначити коефіцієнт множинної детермінації $R^2=0,31$, який показує силу впливу незалежних факторів на результативний показник, а це означає, що збільшення виробництва овочів відбулося внаслідок збільшення рентабельності їх виробництва в попередньому році на 32%. Інші 68% варіації зміни виробництва овочів викликані іншими факторами (рис. 3).

Ситуація на ринку насіння прямо зв'язана з тим, що відбувається на ринку свіжих овочів. Якщо ціни на деякі овочі опускаються нижче собівартості, відповідно знижується попит на відповідне насіння.

Кореляційний аналіз між рівнем рентабельності та виробництвом насіння в 2008–2010 роках показує, що коефіцієнт кореляції дорівнює $R=0,99$, а значить має місце відповідний сильний зв'язок. Коефіцієнт множинної детермінації $R^2=0,99$, в свою чергу, показує, що збільшення виробництва насіння внаслідок збільшення рентабельності складає 99% (рис. 4).

І навпаки, покращення ситуації з виробництвом насіння призводить до зростання виробництва овочів, які вирощуються з цього насіння.

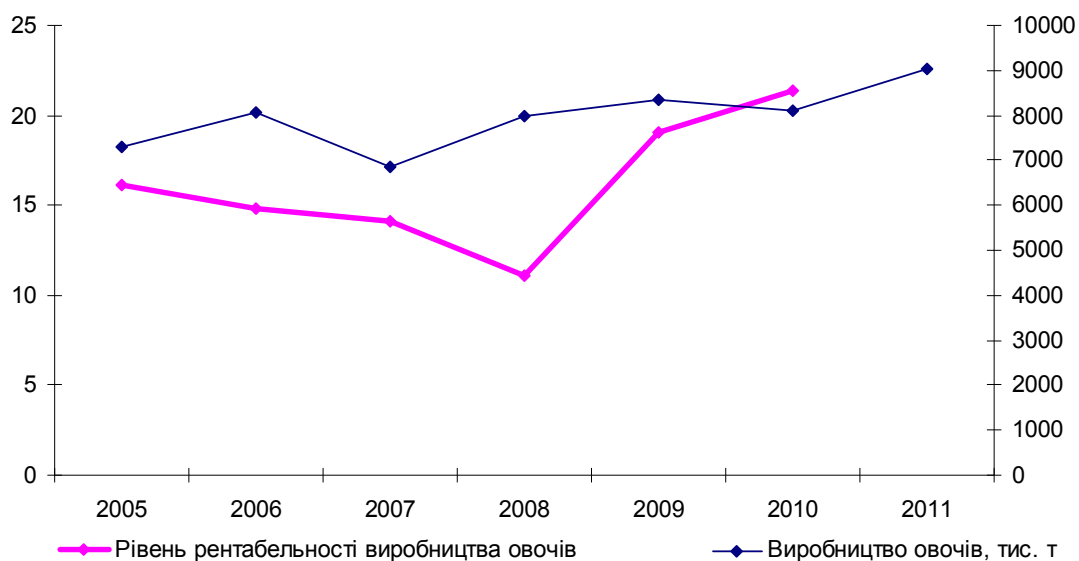

Рис. 4. Динаміка залежності валового виробництва овочів від рентабельності

Проведення кореляційного аналізу між виробництвом овочів та виробництвом насіння в попередньому році показує, що коефіцієнт кореляції дорівнює $R=0,92$ і також вказує на відповідний сильний зв'язок. Обрахувавши коефіцієнт множинної кореляції, можна визначити коефіцієнт множинної детермінації $R^2=0,85$, який показує силу впливу незалежних факторів на результативний показник, а це значить, що збільшення виробництва овочів внаслідок збільшення виробництва насіння в попередньому році складає 85%. Інші 15% варіації зміни виробництва насіння викликані факторами, які не були прийняті до уваги.

Висновки. З кожним роком ринок потребує все більше якісних овочів, які можна виростити тільки з дорогих гібридів насіння та із застосуванням сучасних технологій, що призводять до росту урожайності. Ускладнення технологій призводить, з одного боку, до зменшення площ посівів, а з іншого – до збільшення урожаю якісних овочів. Але можливість збільшення присутності українських виробників на експортних овочевих ринках у стратегічній перспективі дає підстави для висновку, що зниження площ під овочами буде незначним. Відповідно можна очікувати подальшого розвитку ринку якісного овочевого насіння.

В Україні на цьому етапі економічного розвитку найбільшими споживачами овочевого насіння виступають фермери, селянські товариства та приватні підприємства, які є головними виробниками рослинницької продукції (в т.ч. овочевої).

Аналіз показує, що збільшення продажу насіння спостерігається по тих культурах, які користувалися попитом і мали високі ціни у переробників у попередньому році.

Українським виробникам насіння необхідно враховувати швидкий ріст оптової торгівлі плодовоовочевою продукцією. Чіткі вимоги до продукції встановлюють мережі супермаркетів. Цей сектор формує попит на якісні овочі і відповідно на насіння, яке потрібне для цього, тому взаємодія насінневих компаній з оптовими повинна зростати.

Посередницькі компанії також висувують відповідні вимоги щодо якості як зовнішнього вигляду овочів, так і до сортів, оскільки беруть на себе значну частину ризиків.

Підвищений попит на якісне насіння призводить до наповнення українського ринку гібридами та сортами іноземних фірм. Маючи потужний маркетинг, вони поступово витісняють українського товаровиробника. Так, в «Реєстрі сортів рослин України» гібриди становлять 36%, але більшість з них 29% – іноземного походження. Взагалі сорти й гібриди української селекції в посівних площах займають всього близько 45% [2]. Так, можна констатувати, що на сьогодні відбувається неконтрольована державою чітко продумана експансія на український ринок насіння іноземних фірм, сорти і гібриди яких не пристосовані ні до вітчизняних технологій, ні до зональних ґрунтово-кліматичних умов вирощування, ні до традиційних потреб населення щодо якісної продукції. Змін зазнала сама насінницька галузь, якщо до переходу в ринкові умови, вирішальними були етапи вирощування насіння, які займали 80–86% у структурі собівартості насіння, а витрати на реалізацію насіння не перевищували 0,3–0,5%, то в ринкових умовах на перший план виступають реалізація, попит і пропозиція, незалежно від культури, сорту чи репродукції. А тому, українські виробники повинні шукати нові маркетингові шляхи для виходу своєї продукції на вітчизняний ринок.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Державна служба статистики www.ukrstat.gov.ua/
2. Яровий Г.І., Кузьоменський О.В., Плужніков О.М. Державний підхід до селекції та насінництва овочевих рослин / Г.І. Яровий, О.В. Кузьоменський, О.М. Плужніков / Український журнал з питань агробізнесу «Пропозиція»/ www.propozitsiya.com/?page=149&itemid=1774&number=54/

Перспективы развития отрасли производства семян овощных культур на рынке Украины

О.В. Савчук

В статье проанализировано состояние семеноводческой отрасли. Рассмотрены зависимости и степени влияния различных факторов на производство семян овощных культур.

Ключевые слова: корреляционный анализ, рынок, семена, рентабельность, коэффициент детерминации.

Prospects of vegetable seed's production in the ukrainian market

O. Savchuk

The state of the seed industry investigated. Considered depending and impact of various factors on the production of vegetable seeds.

Key words: correlation analysis, market seeds, profitability, the coefficient of determination.